

UN MAULET DEL PAÍS VALENCIÀ. EN OCASIÓ DEL 110È ANIVERSARI DEL NAIXEMENT DEL FARMACÈUTIC

BAUSSET I VERDÚ, Josep Miquel

Monjo de Montserrat. Monestir de Montserrat (Bages). josepmiquelbausset@gmail.com

Rebut: 26 de setembre de 2020

Acceptat: 18 de novembre de 2020

Josep Lluís Bausset i Ciscar, l'any 2011, amb més de cent anys d'edat.

Josep Lluís Bausset i Ciscar va nèixer a Paiporta, a l'Horta, el 19 d'agost de 1910, però als pocs dies ja es traslladaren tots a l'Alcúdia, on mon pare va viure tota la vida. Després dels primers anys d'escolarització al poble, anà a València a l'institut Lluís Vives, gràcies a una beca per a xiquets pobres i catòlics. Intern a l'acadèmia Cabanilles, des d'on cada dia anava a l'institut, va ser castigat un dia, mentre jugava amb companys a la residència on s'hostatjava, pel fet de parlar valencià. L'octubre de 1927 començà la carrera de farmàcia a Madrid, on s'afilià a la Federació Universitària Escolar.

CITACIÓ DE L'ARTICLE: BAUSSET I VERDÚ, Josep Miquel. "Josep Lluís Bausset i Ciscar, un maulet del País Valencià. En ocasió del 110è aniversari del naixement del farmacèutic". A: *Gimbernat* [Barcelona], 2021; 74: 155-164. <https://doi.org/10.1344/gimbernat2021.74.8>

Aquest document està subjecte a una llicència Creative Commons

© Josep Miquel Bausset i Verdú, 2021

DOI:10.1344/gimbernat2021.74.8

Si bé ell hauria preferit estudiar medicina, va fer farmàcia ja que el seu pare així li ho aconsellà, pel fet que el meu iaio treballava com a practicant de farmàcia a l'Alcúdia. Per això, si el pare estudiava farmàcia, podria treballar allà mateix.

El contacte a Madrid amb estudiants bascos va fer que se n'adonara que al País Valencià l'estat espanyol marginava la nostra llengua. Per això participà en les vagues dels universitaris contra Primo de Rivera. L'abril de 1931, dos mesos abans d'acabar la carrera, va viure a Madrid la proclamació de la República.

De retorn a l'Alcúdia, va ser a la capital del País Valencià on va conèixer el *Centre d'Actuació Valencianista* i l'*Agrupació Valencianista Republicana*, dues entitats que treballaven pel valencianisme cultural i polític en els anys trenta. Mon pare ingressà en aquestes associacions i divulgà el pensament i l'ideari d'aquestes entitats valencianistes. A més, llegia i divulgava també els diaris catalans *La Humanitat*, *L'Opinió* i *El Matí*.

Vinculat a aquestes plataformes nacionalistes, el 1932, fundà a l'Alcúdia l'*Agrupació Valencianista la Senyera*, que adoptà la bandera d'Estat Català com a símbol. Aquesta associació participà durant la República en tota mena d'aplecs i de manifestacions a favor de l'Estatut del País Valencià.

De la seva activitat en aquell temps, Joan Fuster se'n va fer ressò el 1953, amb una carta adreçada a Vicenç Riera-Llorca, on l'assagista de Sueca escrivia: "*Bausset és un altre cas admirable: abans de la guerra, ell i els seus amics del poble constituïren una entitat valencianista; estaven quasi tots subscriptes a periòdics catalans...*".

Per altra part, es va convertir també en propagador, difusor i venedor dels periòdics *Acció* (òrgan d'Acció Nacionalista Valenciana) i *El Camí*, que aglutinava les diverses sensibilitats del nacionalisme valencià.

Ja amb la llicenciatura de farmàcia, a València va estudiar Ciències Químiques i Practicant de Medicina i Cirurgia. Amb altres estudiants nacionalistes va formar l'*Agrupació Valencianista Escolar* i l'*Associació Protectora d'Ensenyança Valenciana*. I va ser com a membre de l'AVE, que fou un dels membres que s'adherí a les Normes de Castelló, signades el 1932 a la capital de la Plana Alta, que consagraven la unitat de la nostra llengua.

El juliol de 1936, quan estava fent a Madrid les oposicions per a professor d'institut, esclatà la sublevació feixista. El pare hagué de tornar a casa, una vegada

suspeses les oposicions, a falta de l'última prova, ja que havia superat tots els exercicis anteriors.

El maig de 1937 va ser destinat al Regiment d'Enginyers de València i després a la Sotsecretaria d'Armament del Ministeri de Defensa, també a la capital del País Valencià. Al final de 1937 fou destinat a Barcelona, on va viure els terribles bombardejos del 16 al 18 de març de 1938. Finalment es va incorporar a l'Exèrcit de Llevant com a tinent farmacèutic, atenent els ferits de la guerra. En acabar la contesa fou condemnat a un mes de presó per la *Comisión Depuradora de Cooperadores de la Rebelión*, amb l'obligació de presentar-se després cada diumenge a la caserna de la guàrdia civil.

En eixir de la presó, mon pare contactà amb els seus amics valencianistes. A més, preocupat pel seu futur laboral i per les oposicions que s'havien suspès, anà al Col·legi de Doctors i Llicenciats de València per informar-se sobre les proves del 36 que havia aprovat, a falta de l'últim examen, i el degà li respongué: "*Hay que tener poca vergüenza. ¡Mira que venir a preguntar por unas oposiciones de la España Roja!*".

Hostatjat en una pensió de València, on feia classes particulars, conegué el jove Joan Fuster, que en aquell temps estudiava dret. De seguida va nàixer una amistat que va durar tota la vida. En acabar la carrera Fuster, l'assagista de Sueca i mon pare van iniciar una tertúlia a València, aprofitant que els dilluns, tant Fuster (que ja vivia a Sueca) com mon pare, assistien al concert de la Filharmònica, a València. Amb el temps, aquesta tertúlia incorporà els professors Miquel Tarradell i Joan Reglà, que feien classes a la Universitat de València. També participaven en la tertúlia personalitats de la cultura catalana que visitaven València, com Josep M. de Casacuberta, Francesc de B. Moll o Jaume Vidal Alcover. El pare també participava en una mena de "cenacle literari" a casa de Xavier Casp (quan aquest era un ferm defensor de la unitat de la llengua) amb Miquel Adlert i d'altres, que són els qui fundaren l'editorial Torre, que publicava obres en valencià, de Sanchis Guarner, Alfons Cucó, Joan Fuster, Francesc de P. Burguera, Joan Valls... Ell també va difondre aquests llibres, en plena dictadura. I no només això, sinó que en guanyar Xavier Casp la Flor Natural dels Jocs Florals de la Llengua Catalana a Perpinyà, mon pare organitzà a València un sopar d'homenatge al poeta guardonat. Durant aquells anys a València, es guanyà la vida fent classes particulars de química, matemàtiques i física.

El mateix 1951, Joan Fuster l'inclogué entre els invocats a qui anaven destinats els cinc poemes de la separata de l'editorial Torre, "*Va morir tan bella*". Fuster dedicà aquests poemes, a més del pare, a Sanchis Guarner, Agustí Bartra, Vicenç Riera-Llorca i "A tots".

Al començament dels anys cinquanta, pel fet de ser químic i farmacèutic, li van proposar fer una col·laboració en una ràdio comarcal de Falange. El director de l'emissora li oferí un espai (evidentment de franc!) perquè parlara d'agricultura. Mon pare només posà una condició: aquella secció seria en valencià! L'experiment va durar ben poc, ja que el programa va desencadenar la ira de les altes instàncies polítiques. El governador civil de València, assabentat d'aquesta "anomalia", va enviar una carta (que el director de l'emissora li passà) que deia: *"Enterado de que en esa emisora se emite un programa en valenciano, le hago saber que no en balde hemos pasado tres años de lucha, para que ahora podamos permitir ciertas resurrecciones que puedan poner en peligro la unidad de la Patria"*. Mon pare, en llegir la carta, se n'anà de l'emissora i no tornà més.

Com a llicenciat en farmàcia, va crear un modest laboratori, a la farmàcia de l'Alcúdia, anomenat Biorgeno, des del qual va distribuir diversos medicaments creats per ell. Com a curiositat, camuflava en el nom d'algun d'aquests preparats de laboratori, una paraula en la nostra llengua, com el medicament que va anomenar Fosferro, que incloïa la paraula "ferro" i no "hierro".

El 1955 va repetir les oposicions per a professor d'institut i el curs 1958 va ser destinat a Tortosa. Durant els dos cursos a la capital del Baix Ebre, va participar activament en la campanya contra Galinsoga, escampant de nit els fulls que convidaven el boicot a *La Vanguardia*. Igualment fou un gran activista en la campanya a favor de Jordi Pujol, pels fets del Palau de la Música Catalana de maig de 1960; feia còpies a màquina del veredict del consell de guerra per tal de donar-lo a conèixer.

L'any 1961 el destinaren a l'institut de Xàtiva. I és ja vivint a l'Alcúdia, després dels cursos a Catalunya, que reinicià la tasca a favor de la llengua, organitzant diversos actes culturals, amb conferències a càrrec de Vicent Ventura, Joan Fuster, Enric Soler i Godes o Sanchis Guarner. Així mateix, cada any, el 9 d'octubre, en l'aniversari de la conquesta de la ciutat de València pel rei Jaume I, a ma casa, ell i alguns amics feien unes corones de llorer que, quan es feia de nit, posaven al carrer de Jaume I per homenatjar el rei conqueridor. De la mateixa manera va ajudar a organitzar els primers aplecs nacionalistes itinerants pels pobles del País Valencià.

Gràcies a l'amistat amb Fuster i amb Sanchis Guarner, pogué tractar el mestre Joan Coromines, que vingué a l'Alcúdia perquè l'acompanyara a parlar amb algun llaurador del poble, quan Coromines estudiava els parlars dialectals dels Països Catalans. A més, i aprofitant l'embranchada del Concili, participà en una campanya que demanava la introducció de la nostra llengua a les celebracions litúrgiques.

Els anys seixanta i setanta, de nit, feia classes de valencià per als adults que volien aprendre la llengua del país, a l'Alcúdia i als pobles del voltant. La seua passió per la nostra llengua va fer que aquelles dècades alguns alcudians començaren a llegir i a escriure en valencià.

També és molt coneguda ja aquella anècdota que li passà amb un guàrdia civil de l'Espanya profunda que sempre li estava fent la guitza. Un dia aquell home li digué: “D. José, ¿como es que usted, un hombre con tres carreras, habla en valenciano como los patanes?”. Mon pare reaccionà amb ironia i amb rapidesa, deixant aquell home desarmat, ja que, sabent que era de la Manxa, li respongué: “¿Y los patanes de su pueblo, como hablan?”. L'home aquell veié que havia fet el ridícul i respongué, mentre es posava la ma al tricorni: “¡Coño, pues es verdad!”. Era evident que si el meu pare per parlar valencià parlava com els “patanes” de l'Alcúdia, d'haver-ho fet en castellà hauria parlat com els “patanes” del poble de la Manxa d'aquell guàrdia civil.

Amb els atacs sistemàtics i reiteratius de l'extrema dreta contra la llibreria valenciana 3i4, d'Eliseu Climent, va signar una carta de denúncia i a favor de la llibertat d'expressió. També col·laborà econòmicament amb l'Eliseu Climent per tal de fer possible els Premis Octubre i també per pagar les multes que el franquisme imposava, despòticament, a 3i4 pel seu “catalanisme”. També va ser promotor en l'edició i difusió de la Gran Enciclopèdia Catalana.

Hagué d'aguantar menyspreus i burles pel fet de ser un home fidel a la llengua i al País. En una ocasió, quan ja tenia més de 90 anys, un veí del poble li digué: “Tinc ganes que es mori Carod Rovira i tots els catalanistes”. Mon pare, sense immutar-se, li contestà: “Escolta, que jo sóc catalanista”. Aquell individu, d'una manera impertinent li respongué: “Ja ho sé. I tinc ganes que es morin tots els catalanistes, i vostè també”. Sense perdre la calma i el bon humor li digué: “Mira, això és qüestió de paciència. Com que sóc molt més vell que tu, si tens paciència i no et mors tu abans que jo, ja em veuràs mort”. I el deixà allà palplantat!

El 1970 participà en el I Congrés d'Història del País Valencià i el 1971 en el I Estatge sobre Ensenyament del Valencià, a Castelló de la Plana.

L'any 1984 Fuster escriví un article dedicat a ell, on elogiava la seva tasca fidel i tossuda per la recuperació de la nostra llengua. Joan Fuster deia: “Bausset és un personatge subterrani dels més admirables del País Valencià i jo en dono fe; ningú no sap qui és, però tant se val, jo sí”. Aquest qualificatiu de “subterrani” explicitava

ben bé la dimensió del meu pare de treballar incansablement per la llengua i pel país, des de l'anonimat, sense protagonismes ni ganes de figurar.

Fundador d'Acció Cultural del País Valencià (ACPV), va col·laborar en les campanyes "Carles Salvador" com a professor de llengua per alfabetitzar els adults en valencià.

No cal dir que es va mantenir sempre ferm en la defensa de la llengua. I quan anava a un restaurant, amb educació, però alhora amb fermesa, sempre demanava que l'atengueren en valencià, així com insistia a demanar la carta en la nostra llengua. I per Nadal retornava als bancs els calendaris que li enviaven, pel fet que no estaven escrits en valencià! Quan alguns del jòvens sabien el que havia fet mon pare retornant els calendaris pel fet de no estar en valencià, li deien: "Mire, ens hem de reunir i fer un comunicat per denunciar eixa discriminació". Però ell els deia: "Em sembla bé. Però mentre vosaltres vos reuniu per redactar un comunicat, jo ja he tornat els calendaris i em sent molt a gust".

El 1984, l'Ajuntament de l'Alcúdia el nomenà Fill Predilecte del poble i l'ACPV també li va retre un homenatge amb ocasió del cinquè aniversari de la fundació d'aquesta entitat, de la qual mon pare en va ser fundador. El 1992 va ser la Unitat del Poble Valencià, embrió del Bloc Nacionalista Valencià i de Compromís, qui li concedí el Primer Guardó d'Or i el 1996 l'homenatjà el PSPV i el Bloc de Progrés Jaume I.

L'any 2000, amb motiu del seu 90è aniversari, li va ser atorgat el Premi Vicent Ventura, concedit per la Universitat de València i la Universitat Jaume I de Castelló, la UGT-PV, CCOO-PV, la Unió de Periodistes Valencians, el Sindicat de Treballadors de l'Ensenyament del País Valencià i la Unió de Llaoradors i Ramaders del País Valencià. L'octubre del mateix any, la Fundació Jaume I de Barcelona li atorgà un dels Premis d'Actuació Cívica Catalana. També fou nomenat Soci d'Honor de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana.

Aquest mateix any eixí un llibre d'homenatge que li dedicà Edicions Tàndem: "*Josep Lluís Bausset. Converses amb l'home subterrani*", escrit per Santi Vallès.

El juliol de 2001, la Fundació Huguet de Castelló li atorgà el premi "Valencià de l'Any 2000", i el 2004 va ser nomenat membre d'honor de la Fundació Ernest Lluch. Va ser aquest antic professor de la Universitat de València, que escrigué: "*Durant 9 anys vaig viure a València i era professor de Ciències Econòmiques a la seva Universitat. Josep Lluís Bausset és una de les persones que més i amb més intel·ligència ha treballat*

durant anys i panys per les característiques nacionals del País Valencià. Ho he viscut de primera mà i he participat en activitats organitzades per ell”.

Compromès amb la llibertat i la democràcia, el balcó de ma casa va ser un dels pocs de l'Alcúdia que no va posar cap signe de dol aquell 20 de novembre de 1975, en la mort del dictador.

Amb motiu de la Iniciativa Legislativa Popular, impulsada per l'ACPV per demanar que TV3 es poguera veure al País Valencià, s'afegí a aquesta proposta col·laborant en la recollida de signatures. I encara, el febrer de 2012, en la protesta dels estudiants de l'institut Lluís Vives de València (centre on ell va fer el batxillerat) ens deia: *“Si no fóra perquè sóc molt gran, de bona gana m'afegiria a aquests jòvens, en la lluita per la llibertat, com ho vaig fer durant la dictadura de Primo de Rivera”.*

L'any 2010, amb motiu del centenari del seu naixement, Acció Cultural del País Valencià li va retre un homenatge, en un acte en el qual va participar el Rector de la Universitat de València, l'Abat de Montserrat Josep M. Soler, el president d'ACPV, Eliseu Climent, Robert Martínez, alcalde de l'Alcúdia, el president Jordi Pujol i l'amic Santi Vallès.

El P. Josep M. Soler, referint-se a mon pare deia en aquest acte: *“Tot el seu treball l'ha fet com a servei, discretament, sense voler figurar ell personalment. Amb un desig ferm de fidelitat a la seva consciència, s'ha dedicat a treballar per la llengua, per la cultura, pels valors democràtics i pel progrés social”.*

L'11 de setembre de 2010, va ser l'Ajuntament de l'Alcúdia qui l'homenatjà en un acte multitudinari a la Casa de la Cultura de l'Alcúdia i, el 20 de desembre de 2012, la Mancomunitat de Municipis de la Ribera Alta li concedí, a títol pòstum, el Guardó 2012 de la Mancomunitat.

A la seva mort, les meues germanes i jo rebérem, en la nostra llengua, el condol de la Universitat de València, de CCOO-PV, de l'escriptora Isabel Clara Simó, dels periodistes Vicent Sanchis i Vicent Partal, de l'Alcaldia de Pedreguer i de Palmera, de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua i de la Federació de Pilota Valenciana. També de la Secció Filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, del president de la Diputació de València, del Sr. Jordi Pujol, del Consell Valencià de Cultura, de la Direcció de Política Lingüística de la Generalitat de Catalunya, del Col·legi de Farmacèutics de Girona i de l'Ajuntament de l'Alcúdia, del PSPV, de Compromís...

Però de la Generalitat Valenciana només ens van arribar uns telegrams en castellà! Perquè mon pare sempre ens va ser model de dignitat i de coherència, les meues germanes i jo retornàrem uns telegrams que menyspreaven i marginaven la llengua per la qual treballà tota la vida.

Per això Vicent Pitarch, membre de l'IEC deia: *“la de Bausset és una conducta exemplar i, a més a més, de persistència dilatada, fecunda i exercida en fronts variats, com el periodisme, l'agitació cultural, l'associacionisme cívic i la docència”*.

Home de principis, ferm i insubornable, i compromès en la defensa de la llengua i de les llibertats del País Valencià, mon pare va ser un home senzill, *“subterrani”*, com el qualificà Joan Fuster. Mon pare va ser per a les meues germanes i per a mi mateix un exemple de civisme i d'integritat. Un símbol i un autèntic maulet, compromès amb totes les tasques que ajudaren a vertebrar el nostre País.

Quan va morir, el 3 de juny de 2012, al taüt, la senyera del bon rei Jaume I, la mateixa que mon pare posava al balcó de casa cada any el 9 d'octubre i el 25 d'abril, cobria les seues despulles. I la Muixerenga, que va acompanyar el seu enterrament, va ser un símbol d'un poble *“que no vol morir”*, com canta Raimon.

Figura 1. Josep Lluís Bausset i Ciscar (1910-2012) (Foto: Arxiu Família Bausset).

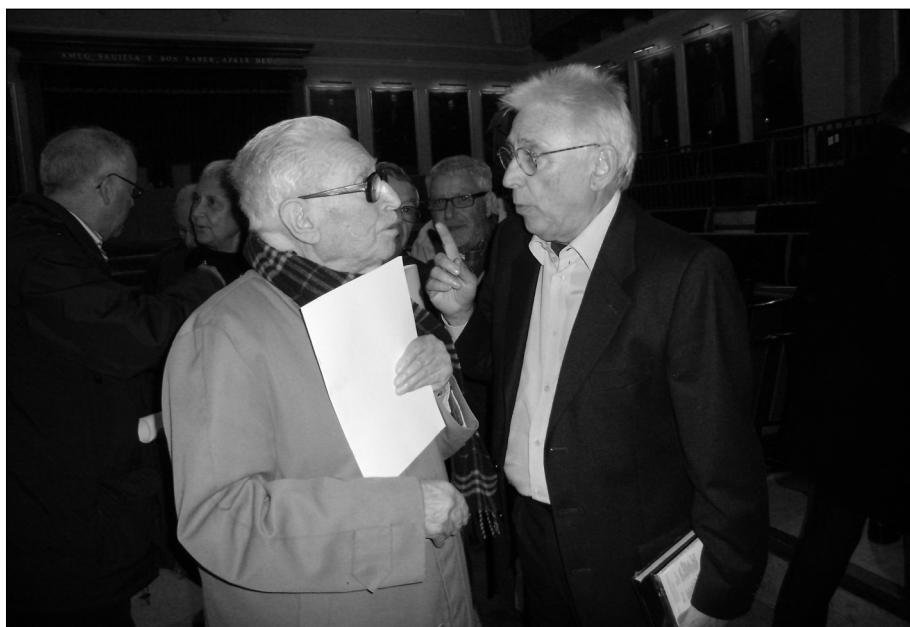
Figura 2. Josep Lluís Bausset i Siscar, l'any 1984, rebent un homenatge. (Foto: Arxiu Família Bausset).

Figura 3. Josep Lluís Bausset cap a l'any 2010. (Foto: Arxiu Família Bausset).

Figures 4. Josep Lluís Bausset amb Joan Fuster i Ramon Trullenque, en una tertúlia cap als anys setanta del segle passat. (Foto: Arxiu Família Bausset).

Figures 5. Josep Lluís Bausset i el cantautor Raimon, el desembre de l'any 2009. (Foto: Arxiu Família Bausset)